

Mechanizm przestępstwa w grupie, rola kierownika (przywódcy) grupy.

zarys wykładu

I. Rodzaje grup

Niemal każde przestępstwo można popełnić zarówno jednoosobowo lub ze współsprawcą. Jednakże ustawowe znamiona niektórych czynów zabronionych wymagają, aby sprawca działał wspólnie z inną (innymi) osobami
Wyróżnić tu można generalnie dwie podstawowe kategorie przestępstw "grupowych":

1. Przestępstwa popełnione w grupach zorganizowanych
2. Przestępstwa popełnione w grupach przypadkowych, których członkowie współdziałali ze sobą pod wpływem wydarzeń chwili lub w porozumieniu nie zorganizowanym

Spośród grup zorganizowanych wyróżnić można trzy główne kategorie:

- a) grupy przestępcze doskonale zorganizowane, ze ścisłą hierarchią, podporządkowaniem, m wskazaniem, kto w grupie podejmuje decyzje. Grupy te najczęściej nazywane są grupami mafijnymi, choć określenie to nie jest ścisłe.
- b) grupy zorganizowane, zwykle do konkretnego rodzaju przestępstw(włamania, kradzieże samochodów, fałszowanie pieniędzy) z mniej ścisłą hierarchią i podporządkowaniem- najczęściej nazywane gangami
- c) grupy, które zorganizowały się do jednego konkretnego przestępstwa, jego pomysłodawca(prowodyr) będzie zwykle „ kierownikiem”, przywódca całego działania

Grupami o charakterze niezorganizowanym, w ramach których popełnia się określone przestępstwo są najczęściej grupy ludzkie powstałe podczas zbiegowisk ulicznych, imprez sportowych, manifestacji itp.

II. Podstawy karalności przestępstwa w grupie zorganizowanej według polskiego prawa karnego

Przepisy polskiego kodeksu karnego przewidują karalność samego udziału w grupie przestępczej oraz jej założenia i nią kierowania. Zgodnie z wykształconą praktyką orzeczniczą, uczestnik takiej grupy nie musi nawet w jej ramach popełniać konkretnych przestępstw- wystarczy że do niej przynależy, akceptuje warunki i hierarchię w niej panującą oraz że jest gotowy do popełniania w ramach grupy konkretnych czynów zabronionych. I tak kodeks karny normuje:

Art. 258.

§ 1. Kto bierze udział w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli grupa albo związek określone w § 1 mają charakter zbrojny albo mają na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Kto grupę albo związek określone w § 1 w tym mające charakter zbrojny zakłada lub taką grupą albo związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Kto grupę albo związek mające na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym zakłada lub taką grupą lub związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Jak określa Michał Kalitowski w swoim komentarzu do powyższego przepisu(cytata za Programem Lex Polonica z 2004 r):

„...Sprawcą tego przestępstwa może być każdy (przestępstwo powszechne).

Zachowanie sprawcy polega na tym, iż bierze udział w zorganizowanej grupie albo związku mającym na celu popełnianie przestępstw.

„*Branie udziału*” przejawia się w uczestniczeniu w działalności. Dla przyjęcia, iż sprawca „*bierze udział*” nie jest konieczne wykonywanie przez niego czynności w zakresie celu dla którego zorganizowana grupa albo związek zostały stworzone, lecz wystarcza sama gotowość do spełniania jakichkolwiek czynności służących funkcjonowaniu takiej grupy lub związku.

Kodeks nie podaje ani definicji związku ani definicji zorganizowanej grupy. Niewątpliwie jednak zorganizowana grupa jest tworem o niższym stopniu organizacji niż związek.

Związek, w jednym ze znaczeń tego pojęcia występujących w języku polskim, a dostosowanym do potrzeb omawianego przepisu, to „*zespół ludzi (...) zorganizowanych, działających wspólnie, mających wspólne cele (...)*” [Słownik języka polskiego, t. 3, s.1069].

Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego „*związkiem w rozumieniu art. 278 § 1 k.k. jest - ogólnie rzecz ujmując - organizacja zrzeszająca co najmniej trzech członków, której istnienie, ustrój lub cel ma charakter tajny i dysponująca odpowiednią strukturą wewnętrzną oraz mającą określony program i zasady członkostwa*” (wyrok SN z dnia 9 maja 1983 r., Rw 409/83, OSPiKA 1984, z. 6, poz. 128 z glosą R. Rogali).

Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14 października 1999 r. w sprawie o sygnaturze II AKa 221/99 , publikowanym w czasopiśmie „Prokuratura i Prawo - dodatek 2000/6 poz. 18” oraz w czasopiśmie „Krakowskie Zeszyty Sądowe 2000/2 poz. 44” „*przepis art. 258 § 3 kk penalizuje udział, zakładanie lub kierowanie tak zorganizowanych struktur, jakimi są grupa lub związek, mające na celu popełnianie przestępstw, przy czym ten ostatni w stosunku do grupy stanowi wyższą formę organizacyjną. Jak powszechnie się przyjmuje, cechami związku są trwałe formy organizacyjne, określona dyscyplina członków, związana z sankcjami na wypadek niewykonania poleceń oraz oznaczone kierownictwo. Istotną w tym zakresie rzeczą jest wykazanie również, czy w związku takim przewidziane w ogóle były rygory organizacyjne, których nie wolno utożsamiać jedynie z dobrowolnym podporządkowaniem się autorytetowi innej wynikającej z porozumienia osoby, a traktować należy jako zobowiązanie do wypełnienia poleceń z określonymi konsekwencjami odmowy w tym zakresie.*”

III. Podstawy karalności innych przestępstw grupowych według polskiego prawa karnego

By można było zarzucić sprawcy popełnienie niektórych przestępstw, konieczne jest, by sprawca współdziałał w dokonaniu takiego przestępstwa wspólnie z innymi osobami. Oto przykład:

Art. 223 k.k.: Kto, działając **wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami** lub używając broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego, dopuszcza się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego lub osobę do pomocy mu przybraną podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

W powyższym , przykładowym przypadku(bardzo częste zdarzenia w postaci np. napaści na funkcjonariuszy policji interweniujących na imprezach masowych) , gdy sprawca będzie działał samodzielnie, bez współdziałania innych osób, jego odpowiedzialność będzie kształtował inny przepis(konkretnie art. Art. 222.

§ 1. k.k.: Kto narusza nietykalność cielesną funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybraną podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.)

Zgodnie z komentarzem Emila Pływaczewskiego do tegoż artykułu k.k.:.. określenie „*działając wspólnie i w porozumieniu*” wymaga tzw. współsprawstwa koniecznego co najmniej trzech osób. Nie są tu wliczane osoby uczestniczące w przestępstwie w innych formach zjawiskowych (np. podżegania czy pomocnictwa).

IV. Rola kierownika w grupie

Kierownik i organizator grupy , zgodnie z cytowanym powyżej przepisem art. 258 § 3 k.k. podlegają surowszej odpowiedzialności karnej. Jest to zrozumiałe , biorąc pod uwagę zarówno rolę takiej osoby w zainicjowaniu przestępstwa jak i jego zyski czerpane z tego typu działalności.

W grupach o charakterze hierarchicznego zorganizowania kierownikiem zostaje zwykle osoba wskazana przez dotychczasowego szefa, nierzadko ma to związek z układami towarzyskimi a nawet rodzinnymi. Istnieje również możliwość, iż przywódca takiej grupy stanie się człowiek z największym autorytetem albo najbezwzględniejszy. W grupach takich nie jest w ogóle wymagane, by kierownik sam brał udział w jakichkolwiek przestępstwach grupy.

W grupach o charakterze gangowym przywódcą jest zwykle najlepszy organizator, a zwłaszcza osoba mająca możliwości zbytu przedmiotów pochodzących z przestępstwa. W grupach zajmujących się przestępstwami kradzieży , włamań, rozbojów najczęściej będzie to więc osoba o najlepszych kontaktach w środowisku paserów. W tego typu grupach kierownik zwykle bierze udział w działalności grupy, w konkretnych przestępstwach, lecz jego rola podczas zdarzenia wcale nie jest wiodąca, przeciwnie- niejednokrotnie(np. podczas włamań, kradzieży samochodów) jest ona dość marginalna

W grupach powstałych do popełnienia konkretnego przestępstwa kierownik będzie zwykle inicjatorem i organizatorem zdarzenia. Jego aktywność, zarówno w fazie przygotowania jak i dokonania czynu jest największa, jest on zazwyczaj najaktywniejszym i najbardziej zdeteminowanym sprawcą

**Zarys wykładu przygotował
mgr Marcin Zalewski**